TİDSAD
Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi
The Journal of Turk & Islam World Social Studies

Yıl: 4, Sayı: 12, Eylül 2017, s. 252-261

Ehlinaz TORUN KAYABAŞI[1]

KIRSAL TURİZMDE KADINLARIN ROLÜ VE ÖNEMİ

Özet

Günümüzde, kırsal nüfusun yerinde kalması ve şehirlerin yükünün azaltılabilmesi amacıyla kırsal kalkınma araçlarından olan, kırsal turizmin teşvik edilmesi ve özellikle kadınların bu alanda istihdamının sağlanabilmesi için kırsaldaki kültür varlıklarının ve geleneksel el sanatlarının korunması önem arz etmektedir. Bu amaçla, Kırsaldaki kadınlarımızın turizm üzerindeki etkisi ve rolleri incelenmiştir. Yapılan araştırmalar, küçük yerleşim yerlerinde daha fazla bulunan küçük işletmelerde, kadının aktif olarak yer aldığı, her mevsimde, her kesime hitap eden kırsal faaliyetlerin kültürel korunmaya da katkı sağladığı belirlenmiştir. Kırsal turizmde kadının çok daha önemli olduğunu, çünkü kırsal turizmin en önemli aktörlerinin kadınlar olduğu ve kadına ihtiyaç duyulduğunu, kırsal turizmin yerel ekonomiyi canlandırdığı saptanmıştır. Ayrıca turistlerle olan etkileşimin kırsal halkın bilinçlenmesine katkı koyduğu, modernleşme, karşılıklı kültürel alış veriş, kadınların ev ekonomisine ve sosyal hayata katılmasının sağlanmasına etkisi olmaktadır. Sonuç olarak, kadınlar kırsal turizmin vaz geçilmez aktörleridir. Dolayısıyla kadınlar girişimcilik konusunda ve sosyal hayata katılımlarının sağlanması için cesaretlendirilmeli ve devletin kadınlara yönelik olan desteklerinin artırılması, çeşitli eğitimlerin verilerek bilinç düzeylerinin artırılarak kırsalda yaşayan genç kızlarımız için farkındalık yaratılmasının sağlanması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kırsal kadın, Girişimci kadın, Kırsal Turizm, Çalışama hayatında kadın

[1] Yrd.Doç.Dr., Kocaeli Üniversitesi Arslanbey Meslek Yüksekokulu, Pazarlama ve Reklamcılık Bölümü., ehlinaz@gmail.com

THE ROLE AND IMPORTANCE OF WOMEN İN RURAL TOURİSM

Astract

Nowadays, remain displaced rural population and that of the rural development instruments in order to reduce the burden of the city, the promotion of rural tourism and especially women of the cultural heritage of the countryside in order to provide employment in this area and important to the preservation of traditional crafts. For this purpose, the impact on tourism and rural women of our roles were investigated. The research, in which more small businesses in small towns, where women are actively involved in all seasons, the protection of rural cultural activities that appeal to all segments is determined to contribute. Women in rural tourism is more important because rural tourism is the most important actors of the need for women and that women have been found to boost the local economy of rural tourism. In addition, the interaction with tourists contributes to raising the awareness of the rural people, modernization, mutual cultural exchange, and the influence of women on the household economy and social life. As a result, women are indispensable actors in rural tourism. Therefore, women should be encouraged to participate in entrepreneurship and social life and to raise awareness for our young girls living in the country by raising the support of the state to women and increasing their awareness level by giving various trainings**.**

Key words: Rural women, Entrepreneur women, Rural tourism, Women in working life

1.GİRİŞ

Günümüzde ülkelerin kalkınma çabaları nedeniyle, sanayileşmenin artması şehirlerde yaşamın gün geçtikçe zorlaşması, nüfusun hızla artması ile çevre kirliliğinin ve gürültü kirliliğinden, şehir keşmekeşinden bunalmış olan kişilerin bu ortamlardan uzaklaşmak ve dinlenmek için deniz turizminden çok kırsal turizmi tercih ettikleri görülmektedir.

Küreselleşmenin söz konusu olduğu 21. yüz yılda ülkelerin kendi halklarının ve refahını sağlayabilmek için çeşitli doğal kaynakları ekonomik fayda yaratacak şekle dönüştürerek, insanların hizmetine sunma yollarını aramaktadırlar. Özellikle ülkelerin bölgesel kalkınmışlık farklılıklarını gidermek ve kırsal kesimde yaşayan insanların gelirlerini artırmak ve refah düzeylerini yükseltmek için son yıllarda kırsal turizm büyük önem kazanmıştır. Turizm faaliyetleri bölge halkına sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve sosyo –politik açıdan büyük katkılar sağlamaktadır.

Bu araştırma, kırsal kalkınma projeleri oluşturulurken kırsal turizminde Kadınların rollerinin göz ardı edilmemesi ve gerekli desteklerin sağlanabilmesi için neler yapılabileceğini, kırsalda ki kadınların girişimcilik bilincinin artırılarak; girişimciliğin önünü açarak bu alanda yatırımların doğal çevreyi bozmayacak şekilde teşvik edilmesinin neden gerekli olduğu amacıyla yapılmıştır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışma, çeşitli literatür taraması, kişisel görüşmeler ve gözlemler dikkate alınarak Kırsal kesimde yaşayan kadınların güçlükleri ve varoluş çabalarının ekonomiye kendi imkanları

ve yaşadıkları yerlerde hangi kaynaklardan faydalanama, aile içi ekonomiye katkıda bulunduklarının analizi yapılmıştır.

Yapılan araştırmada, kırsalda yaşayan kadınların, varoluş çabasında turizm önemli bir etken olmuştur. Son yıllarda şehirlerdeki insanların dinlenmek ve sakin ortamlarda rahat birkaç gün geçirmek, dinlenmek ve şehirlerin keşmekeşinden kaçmak isteyenlerin uğrak yerleri haline gelen kırsalı daha önemli hale getirmiştir. Bu durumu fırsata dönüştürmek yine yerel halkın ve yerel kadınların çabası ile olmaktadır.

Kırsal turizm kavramının yaygınlaşması ve insanların ilgisini çekmesi bölgesel kalkınmada önemli rol almaktadır**.**

3. KADININ KIRSAL TURİZMDE YERİ VE ÖNEMİ

Sosyal yapının ve bireylerin küresel boyutlardaki bu hızlı değişiminin en etkili iletim araçlarından birisi turizm olgusudur. Turizm olgusu hem turist hem de turistik yörenin halkı için değişimdir. Turist yasadığı örgüden kısa bir sure için koparak farklı bir ortamın sosyal ve kültürel deseni içerisine girmektedir. Bu etkileşim içerisinde turist bireysel bağlamda değişimi yasarken yerel halkın kültürel, ekonomik ve çevresel kalıplarının değişimine neden olan etkenlerden birisi olarak belirmektedir. Bu değişime aracı olan ve etkileşimi en yoğun yasayan kesimlerden birisi hizmet sektöründe uzmanlık istemeyen islerde çalışan kırsal kökenli kadınlardır.

Kırsal alanda yaşayan ve tarımsal faaliyetlere işgücü olarak katılan kadınların sosyo-ekonomik durumları iyileştirildiğinde, tarımsal üretim ve aile içi ekonomiye katkıları artmaktadır (Kutlar ve diğ., 2013).

Ancak projeler planlanırken ve uygulanırken mutlaka bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel değerleri dikkate alınmalı ve kadınların süt sığırı yetiştiriciliğine işgücü olarak katılımları oranında eğitim çalışmalarından yararlanmaları sağlanmalıdır. Ayrıca eğitim çalışmaları planlanırken kadınların iş yoğunluğu dikkate alınmalı ve kadınlara uygun olan ay, gün, saat ve mekân belirlenmelidir.

Kırsal turizmin yerel boyutta kırsal kadına istihdam sağlayarak, yerel ekonomileri canlandırarak ve göçü önleyerek sosyo-ekonomik kırsal kalkınmaya katkı vermektedir. Ayrıca, kırsal kültürün yok olmasını önlemekte, doğal çevrelerin korunmasına destek vermekte, diğer turizm türleriyle kolaylıkla bütünleşebilmektedir. Değişik alanlarda turizmin yapılması, yıl içinde uzun süreli faaliyet yapılmasını ve yılın hemen hemen her döneminde

turist çekmesine olanak sağlamakta ve gelir dağılımında bölgeler arası farkları azaltarak adalet sağlaması açısından da ayrı bir öneme sahiptir (Torun, 2013).

Turizm bölgesel kalkınmanın ivme kazanmasına neden olmakta ve ayrıca yurt içi ve yurtdışından gelen turistlerin o bölgede sosyo-kültürel değişimler sağladığı gibi kendileri de, bu değişimden etkilenmektedirler. Bölgenin ekonomisinin canlı kalmasına, sosyal yapının zaman içerisinde değişmesine ve sosyo- politik açılımların oluşmasına katkı sağlayacağı için günümüzde kırsal turizm kalkınma kalemleri arasında önemli bir yere sahiptir.

Kent insanları, kırsal alanlara çoğunlukla; tatil amaçlı günübirlik ya da akraba-tanıdık ziyaretleri için gitmektedir. Özellikle kırsal yasam biçiminin çekiciliği, stres ve baskı yaratacak sınırlamaların ve zorunlulukların olmayışı, buna karsın, kişilerin kendilerini özgür hissetmesini

sağlayacak olanakların varlığı, günümüzde gerek hafta sonları, gerekse mevsimlik (yıllık) tatillerde bu ortamlara yoğun ziyaretleri beraberinde getirmiş, böylece "Kırsal Turizm" denilen bir turizm türü doğmuştur (Özkan.E.2007; Yeniçeri, 2011). Dinlenme amaçlı turizm çeşitleri içinde kırsal turizm büyük bir öneme sahip bulunmaktadır. Zengin, doğal ve kültürel potansiyele sahip olan kıyılarımız turizm için son derece uygunluk arz etmektedir. Doğal ve kültürel mirasımızın korunup gelecek nesillere aktarılmasında ve dünya genelinde tanıtılmasında kırsal turizm büyük önem taşımaktadır.(Morgül.Ş.M.2006; Yeniçare, 2011). Lane 1993'e göre; Kırsal turizm, doğaya dayanan aktiviteler, festivaller, tarihi geleneksel olaylar, sanat gösterileri, tarımsal turizm, halk tiyatrosu vb. gibi çok yönlü uygulamalardan ve çiftlik temelli turizmden eğitimsel seyahate kadar herzeyi içeren kompleks bir aktivitedir (Kiper.T.2006).

4. KIRSAL ALANDA KADIN GİRİŞİMCİ OLMAK

Kırsal Alan; Türk Dil Kurumu (TDK, 1998: 1302) kırsal kavramını, "az insanın barındığı, daha çok kır durumunda olan yer" ve Doğan (1996: 648) ise, "kırlık, köylük" olarak tanımlamıştır. Kırsal alan kavramı için ise AB düzeyinde ortak bir tanım yapılmamıştır. Ancak, OECD'nin kırsal alan tanımı AB metinlerinde de yer almaktadır. Bu tanıma göre, nüfus yoğunluğu, kilometrekare başına 150 kişinin altında olduğu yerler, kırsal alan olarak nitelendirilmiştir (Çelik, 2005: 63). Ülkemizde ise kırsal alan, büyük şehir merkezleri olarak adlandırılan yerleşimler dışında yer alan illeri kapsayan ilçe, köy ve mezralarda her türlü sosyal güvenceden (iş olanakları, sigorta, emeklilik, eğitim, sağlık ve kültürel etkinlikler) yeterince yararlanamayan bireylerin sayısal çoğunluğu oluşturduğu mekânsal büyüklüğü ifade etmektedir (DPT, 2011). Tolunay ve Akyol (2006: 6) kırsal alanı; "piyasa mekanizmasının hemen hemen hiç çalışmadığı, üretim ve tüketim piyasalarını birleştiren mübadele mekanizmasının yeterince gelişmediği ve yapılan üretimin büyük ölçüde kırsal toplumların ya da ailelerin kendi tüketim ihtiyaçlarında kullanıldığı yapı" olarak ifade etmektedir. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu (ÖİK) raporuna göre ise, kırsal alan; yaşam ve ekonomik faaliyetlerin önemli ölçüde doğal kaynakların kullanım ve değerlendirilmesine bağlı olduğu; ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme süreçlerinin yavaş ilerlediği, geleneksel değerlerin hayatın şekillendirilmesinde etkili olduğu, yüz yüze ilişkilerin önemini koruduğu, teknolojik gelişmenin yaşama ve üretime yansımasının daha uzun bir zaman aldığı sosyoekonomik nitelikleriyle 'kentsel alanlar dışında kalan mekânlar' olarak ifade edilmektedir (DPT, 2011).

Girişimcilik; bir kişisel değer sistemi ile birlikte iş teknikleri bilgisini kullanma ve iş geliştirmede gereksinimleri karşılamak ve problemleri çözmek için yaratıcı ve yenilikçi amaçlara hizmet eden kaynakları toplama yeteneği (Özgener, 2003: 100) olarak ifade edilmektedir. Yani girişimcilik öz bir ifadeyle, bir işe başlamak, iş sahibi olmak ve işi geliştirmek ve büyütmeyi kapsayan bir süreçtir (Bridge, 1998: 35). Girişimci ise; temelde kar elde etmek üzere değişik amaçlarla, gerekli riski göze alarak toprak, emek- sermaye gibi üretim faktörlerini bir araya getiren, mal veya hizmet temini için gerekli ortamı hazırlayan kişi olarak tanımlanmaktadır (Kantar, 1999: 31). Girişimci kişilerle ilgili en çok üzerinde durulan özellikler ise (Zhao, 2005: 26; Çelik ve Akgemci, 2007: 19): Başarma ihtiyacı, risk almak, atak olma, yaratıcılık, öngörü yeteneği, analiz yapabilme yeteneği, çabuk karar verebilme, özgüvene sahip olma, güven verebilme ve akılcılık olarak sıralanabilir.

Girişimcileri motive eden kaynakları ise genel olarak şu şekilde sıralamak mümkündür (Özkan, vd. 2003: 149): Kendi kendinin patronu olma isteği, mevcut iş seçeneklerinin verdiği maddi-manevi kazanımlardan daha fazlasına ulaşma isteği, kendi geleceğini kendi karar ve çabaları ile şekillendirme isteği, emekli vb. gruplarda olduğu gibi iş kurarak daha çok manevi tatmin sağlama isteği, bağımsız ya da esnek bir iş ortamına sahip olma isteği ve iş fırsatlarını değerlendirme isteği. Golrad (2006) "İran'da Kadın Girişimciliğin gelişmesini etkileyen faktörler" konulu çalışmasında, kişisel faktörler, kişilik özellikleri, kültürel faktörler, insan kaynağı ve girişimciliği geliştirme unsurları arasında önemli ilişkilerin olduğu sonucuna ulaşmıştır (Lashgarara vd., 2011: 5536). Girişimcilik işsizliği azaltmakta, insanların ve kaynakların verimliliğini artırmakta ve toplumun gelirini çoğaltmaktadır. Dolayısıyla gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde girişimciliğin özendirilmesine özel bir önem verilmektedir. Avrupa Birliği'nde küçük işletmelerin geliştirilmesi, rekabet gücünün arttırılması, uluslararası aştırılması ve girişimciliğin özendirilmesi amacıyla bir dizi destekleme programları geliştirilmiştir (Çakıcı, 2003: 72). Aynı şekilde Türkiye'de de son yıllarda girişimcilik kültürünün gerek bireysel bazda gerekse kurumsal ölçekte geliştiği, yaygınlaştığı ve teşvik edildiği bilinmektedir (Soysal, 2010).

Renzulli ve diğerleri (2000) son yıllarda kadınlarda girişimci olma oranının erkeklerden daha fazla olduğunu ifade etmiştir. Bu anlamda Kuzey Amerika'da küçük işletme sahibi kadınların oranının %38 olduğu belirlenmiştir. Bazı gelişmekte olan ülkelerde kadınların sahip olduğu girişimlerde gelişme oranı gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında daha fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. ILO'nun istatistiklerine göre, kadın girişimlerinde gelişme oranı Malezya'da %24, Tayland'da %30, Filipinler'de %36, Endonezya'da ise %42 olarak gerçekleşmiştir (Mehta ve Mehta, 2011:313).

Bugün kırsal alanlarda giderek artan yoksulluk, açlık, işsizlik, eğitim yetersizliği, sağlık sorunları, dramatik göç hareketleri, kadın ve çocukların korunaksızlığı ve gelir dağılımındaki adaletsizlikler gibi konular artık her toplumu ve bireyi de doğrudan ilgilendirir hale gelmiştir. Bu anlamda girişimcilik faaliyetlerinin daha etkin ve sürdürülebilir olarak gerçekleştirilmesinde Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası, Avrupa Birliği, Gönüllü Kuruluşlar ve Hükümetler daha fazla kaynak, bilgi ve zaman ayırma durumuna gelmişlerdir. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde bu sorunların çözümünde kırsal kalkınma bağlamında girişimcilik çabaları hız kazanmıştır. Çünkü Türkiye'de gerek ülke nüfusunun dörtte birlik bir bölümünün kırsal özel bir önem arz etmektedir **(Soysal, 2013).**

Kırsal alanda girişimciliğin başlıca 2 hedefinden bahsetmek mümkündür. Bunlar; ekonomik ve sosyal hedeflerdir (Lashgarara, vd 2011: 5537). Bu hedeflerden e*konomik hedefler arasında;* gelirin yükseltilmesi, kapitalin dönüşümünü hızlandırmak, kredi kullanma yeteneğinin geliştirilmesi, yatırımla ilgili işlerin kolaylaştırılması, girişim risklerinin asgariye indirilmesi, iş, kapital ve birim alan verimliliğini arttırmak, satış olanaklarını geliştirmek, pazarlama zincirinin işlerliğini sağlamak ve işletmenin yönetim ve örgütlenme yapısını rasyonel hale getirmek; s*osyal hedefler* arasında ise; iş ve boş zamanı gereğince değerlendirmek, sosyal güvenlikle ilgili önlemleri almak, bireyin kaza, hastalık ve ölümü ile oluşan zorlukları ortadan kaldırmak, halen içinde bulundukları zor koşullarını iyileştirerek, kadın ve çocukların tarımla ilgili işlerini hafifletmek ve bu işlere kolaylık sağlamak ve yapılacak işlerin kolaylaştırılmasını sağlamak sayılabilir. Diğer taraftan kırsal alanda girişimciliğin başlıca üç bileşeni olduğu söylenebilir. Bu bileşenler; ***tarımsal kalkınma, kırsal kalkınma ve kırsal sanayi*** **olarak**

sıralanabilir (Gülçubuk, 2010). Bunlardan **ilki olan *Tarımsal Kalkınma* bileşeni** içerisinde; tarım (bahçe, tarla, hayvan yetiştiriciliği vb. faaliyetler), ormancılık, balıkçılık gibi alanlar sayılabilir. ***Kırsal Kalkınma* olarak bilinen ikinci bileşenin unsurları ise;** tarım, ormancılık, balıkçılık, sağlık, küçük girişimcilik, ekoloji, çevre, turizm, su, konut, eğitim gibi alt ve üstyapı hizmetleri, teknoloji, kadın, çocuk, topraksızların istihdamı ve çok sayıdaki diğer programlar sayılabilir. **Üçüncü bileşen olan *Kırsal Sanayi*'de ise**; Tarım, orman, tıbbi bitkiler gibi yerel kaynakları (ham) yerinde değerlendirme veya talebe bağlı olarak pazarlanabilir yerel ürünlerin üretimi ve gereğinde ihracatının da sağlanabilmesi gibi unsurları saymak mümkündür.

Kırsal ekonomik kalkınmayı yönetmek, yerel aktörlerin yeterince ekonomik hayatta yer alması ile mümkündür. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kırsal kalkınma çabalarında istenilen sonuçların alınamıyor olmasının başlıca nedenlerinden biri de kadın girişimcilerin ekonomik hayata yeterince giremiyor olmasıdır. Gelişmekte olan ülkelerde; eğitim düzeyinin düşüklüğü, toplumun önyargıları, cinsiyet eşitsizliği algılamasının güçlü olması gibi etkenlerin giderek kadınların aleyhine işlediği yönündeki gözlemler kadının kırsal kalkınmadaki rolü ve işlevini gündeme getirmiş ve bunun da ancak kadının girişimcilik faaliyeti ile aşılabileceği ifade edilmiştir. Halen nüfusun dörtte birinin kırsal alanda yaşadığı ve tarımda istihdam edildiği ülkemizde, kırsal alanda kadınların girişimcilik faaliyetleri içerisinde olması oldukça önemlidir.

Türkiye'de; bilinç ve eğitim eksikliği, geleneksel davranışlar, siyasi, ekonomik ve kişisel çıkar çatışmaları ve bunun getirdiği olumsuzluklar, sürekli olumsuz örneklerin ortaya çıkarılması, yetersiz ve etkin olmayan denetim sorunu, katılımda sınırlılık, güven duymada sorunlar ve geçmiş uygulamalar (Soysal, 2010: 97) gibi hususlar kadınların girişimcilik niyet ve eylemlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Girişimciliğin önünde var olan söz konusu bu engeller, bölgesel (doğu/batı), kentsel ve kırsal yapı ve buna bağlı özellikler dikkate alındığında daha da yoğunlaşmaktadır (Arıkan, 2008). Fakat nüfusun önemli bir kısmının kırsalda yaşadığı ülkemizde, ekonomiyi büyütmede, sektörel çeşitlendirmeyi oluşturmada (Gürol ve Marşap, 2007: 104), istihdamı arttırmada ve yerel kaynakları daha etkin bir şekilde değerlendirmede, kadın girişimcilerin önemli bir rol oynayabileceği dikkate alınmalıdır. Bu çalışma Türkiye ölçeğinde kırsal alanda girişimcilik faaliyetlerinde kadınların mevcut durumları, karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri bazında bir değerlendirme amacını taşımaktadır.

Kırsalda kadın olmaktan kaynaklanan cinsiyet ayrımcılığı konusunda kamuoyunda bilinçlendirici faaliyetlere de öncelik vermek gerekmektedir. Girişimcilik faaliyetlerinde kadınların daha üretken ve yenilikçi olabilmeleri için gerek ulusal ve gerekse yerel bazda iyi bir iletişim ağı kurularak, kadınların güncel bilgi paylaşımı konusunda güçlendirilmeleri sağlanmalıdır. Doğru iş ve sektör seçimi, iş fikrinin uygulamaya aktarılması, pazarlama ve sürdürebilirlik konularında orta ve uzun vadeye dayalı kırsalda yaşayan ve girişimcilik potansiyeline sahip kadınlar için teşvik tedbirlerinin alınması sağlanmalıdır.

5. KIRSAL KADINLARIN İŞGÜCÜNE KATILIMI VE KARAR ALMA DURUMU

Son yıllarda sosyo-ekonomik birçok faktörden dolayı erkeklerin tarımsal faaliyetlerden uzaklaşması ve kırsal alan dışında farklı sektörlerde çalışmaya başlaması, kadınlara ev içi ve dışında yeni görev ve sorumluluklar yüklemiştir. Ancak bitkisel ve hayvansal üretimin her aşamasına işgücü olarak katıldığı ve hatta bazı üretim faaliyetlerinde erkeklerden daha fazla çalıştıkları halde (Kutlar 2009), kadınların % 79.0'u ücretsiz aile işçisi olarak görülmektedir.

Kırsal alanda yaşayan kadınların, tarımsal üretim faaliyetlerinin neredeyse her aşamasına katıldıkları ancak alınacak kararlarda çoğu zaman etkili olamadıkları Hablemitoğlu (1996), Mülayim (1999), Özkan (2000), Özçatalbaş (2001), Kutlar (2002), Özer ve Taluğ (2008), Oğuz ve Kan (2010) ve Kulak (2011) tarafından da tespit edilmiştir. Yine yapılan bir araştırmada kırsal alanda kadınların %24.3'ünün elde ettikleri kazancın kullanımına ilişkin karar sürecinde de hiçbir söz hakkı olmadığı görülmüştür (Kulak 2011). Kısacası kadın gelir getirici bir işte çalışsa bile elde ettiği geliri eşine sormadan istediği gibi harcama tasarrufuna sahip değildir. Ayrıca Özelikle kırsal kesimde hiyerarşi, yaş ve cinsiyet değişkenlerine bağlı olarak kurulmakta yaşlı erkeklerden başlayan hiyerarşi genç kadınlarla bitmektedir. Üretim açısından hiyerarşinin en üstünde yer alan yaşlı erkek söz sahibi iken, kadınların özelikle de genç kadınların söz hakkı bulunmamaktadır (KSGM; www.kadininstatusu.gov.tr, 2011;

Peker ve Kubar, 2012).

Kırsalda yaşayan kadınların son yıllarda ev ekonomisine katkı sağlamak, harcamalarda söz sahibi olmak, ürettikleri, el işlerini, ürünleri turistlere pazarlamak, evleri uygun olanların evlerini pansiyon, motel gibi değerlendirerek hem kendilerini anlatabilme hem de gelen yabancılarla etkileşimde bulunarak kişisel gelişimlerini artırma yoluna gitmektedirler. Ayrıca aile içinde söz sahibi olabilme çabasında etkili olmakta, çocuklarına rol model olmaktadırlar. Bu durum bölgesel halkın kalkınmasında, bir diğerini teşvik etmede oldukça önemli faktör olarak görülmektedir. Çevre baskısının azaltılmasında kadınların birlikte hareket etmeleri bu tür sosyal baskıları da ortadan kaldırmaktadır.

Son yıllarda yerel yönetimler, gönüllü kuruluşlar, üniversiteler, uluslararası kadın kuruluşları ve bölgesel kalkınma ajansları, dernekler gibi kurum ve kuruluşlar kırsal kalkınmanın en önemli aktörü olarak kadınların olduğunu görerek, gerekli çalışmaları yaparak kırsal da kadınların girişimciliğini, sosyal ve ekonomik hayatta daha fazla rol alması yönünde çeşitli çalışmalar ve projeler geliştirmekte ve paydaş yaparak kadınların kendilerine olan özgüvenlerini artırmaktadırlar.

Günümüzde kadınlar kırsal turizmin en önemli aktörü konumundadır. Ayrıca bölgenin tanınmasında yerel lezzetler, yerel giysiler, yerel ürünler, yöresel folklor gösterileri ve hediyelik eşyalar yaparak bölgesel kültürün ülke ve uluslararası arenada tanınmasına katkı koymaktadırlar.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Bacasız sanayi olarak adlandırılan turizm kadınların istihdamında önemli bir paya sahiptir. Cinsiyet faktörü, töre, gelenek, görenekler, çevre baskısı, kadının aile içindeki rolleri, çalışma hayatında ikincil görevlerde olmaları son yıllarda kadınların kendi işlerini kurma veya değişik desteklerle aile içinde veya toplumda söz sahibi olabilme çabasını artırmaktadır.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki kadınların sosyo-ekonomik durumları ne kadar iyileştirilirse aile içindeki rolleri de o oranda yükselmektedir. Bu nedenle kırsal alanda yaşayan, tarımsal faaliyetlere işgücü olarak katılan kadınların sosyo-ekonomik durumları iyileştirilmelidir.

Bunun için kadınların kırsal alan istihdam yapısındaki yerinin değiştirilmesi, kadınlara yeni becerilerin kazandırılması,

Üretimin ve istihdamın her aşamasına katılması ve kararlarda söz sahibi olabilmesi için hedef kitlenin özelliklerinin dikkate alınarak çok yönlü eğitim projeleri hazırlanmalıdır. Ancak projeler planlanırken ve uygulanırken mutlaka bölgenin sosyo-ekonomik ve kültürel değerleri dikkate alınmalı ve hangi faaliyet dalında işgücü olarak katılımları belirlenmeli,

Yetenek ve becerileri belirlenerek ilgi alanlarına göre eğitim programları ve projeleri geliştirilerek, eğitim çalışmalarından yararlanmaları sağlanmalıdır.

Eğitim çalışmaları planlanırken kadınların iş yoğunluğu dikkate alınmalı ve kadınlara uygun olan ay, gün, saat ve mekan belirlenmelidir.

Ayrıca, kadınların ve eşlerinin birlikte katılacağı kurslar düzenlenmeli ve bu kurslarda; kadınların aile içinde alınan kararlara daha fazla katılmasının, yeni beceriler kazanmasının, gelir getirici işlerde çalışmasının, girişimci olmasının, tarımsal kalkınmaya katkısının sağlanması,

Kadınların örgütlü çalışabilmesi için ilgili oldukları alan veya işlerle ilgili, dernek, meslek odası ve Kooperatiflere üye olmasının aile gelirini artıracağı, kadının toplum içindeki statüsünü yükselteceği, daha anlayışlı bir eş, daha bilgili bir anne olacağı anlatılmalıdır.

Turizm bugün ve yarın için tarıma ve bacalı sanayiye bu yörede tek alternatif olarak değerlendirilmekte ve bu yörenin değişiminde ve kalkınmasında temel değişken olarak kabul edilmektedir. Özellikle kırsal kesimdeki nüfus için yeni bir acılım olan turizmi kadını da daha az yorucu ve kolay para kazanma aracı olarak görürken turizmde gözlemledikleri kendilerince olumlu yenilikleri-eğitim, ekonomik olarak daha iyi yasam koşulları ve ev - es ilişkilerini köye taşımaktadırlar. Bunun yanı sıra turizm sektörünün bu bölgedeki köylerden beklentisi ucuz ve vasıfsız iş gücüdür. Daha kalifiye işlerde çalışanların sadece biri bu köylerdendir.

Bugün köylerde gözlenen toplumsal değişimde kadının turizmde vasıfsız ve geçici isçi olarak çalışmasının rolü büyüktür. Ancak bu bölgede turizme yapılan yatırımlardan bir kısmı turizm sektöründe çalışanların eğitimine ve sosyal güvencesine yatırılmazsa yarın yöre kadını gelişmekte olan diğer ülkelerdeki kadınlarla aynı kaderi (fuhuş ve hizmetçi rolü) paylaşabilir.

7. KAYNAKLAR

Bridge, S. 1998. *Understanding Enterprise, Entrepreneurship and Small Business,* Macmillian Business, London.

Çakıcı, A. 2003. "Mersin'deki Kadın Girişimcilerin İş Kurma Öyküsü ve İş Kuracak Kadınlara Öneriler", *11. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı*, Afyon: 59-71.

Çelik, A. ve T. Akgemci 2007. *Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler,* 2.b., Gazi Kitabevi, Ankara.

Çelik, Z. 2005. "Planlı Dönemde Türkiye'deki Kırsal Kalkınma Politika ve Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme", *Planlama,* 2005/2: 61-71.

Doğan, D. M. 1996. *Büyük Türkçe Sözlük*, Bahar Yayınları, İstanbul.

DPT, 2011. "Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi: 2007-2013", (2011).

Gülçubuk, B. 2010 . "Kırsal Alanda Kadın Girişimciliğinin Arka Yüzü", *Ankara Üniversitesi (AKÇAM.)*

Gürol, M.A., ve Marşap, A. 2007. "Geçmişte ve Günümüz Yaşamında Ücretsiz ve Ücretli İşgücü Olarak Kadın," Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 42,İstanbul, s. 95 109.

Golrad P . 2006. Influencing factors on development of entrepreneurship in Iranian women. J. Res., 1: 101-123.

Hablemitoğlu Ş . 1996. Kırsal ailede kadının iş modelleri ve kararlara katılımı. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kantar, M. 1999. "Girişimcilik ve Kırsal Kadınlar", *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 1999- 4: s.2942.

KGSM, 2011. T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, '*Türkiye'de Kadının Durumu',(*KSGM;www.kadininstatusu.gov.tr,2011) http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/mce/eski_site/Pdf/tr_de_kadinin_durumu/trde_ kadinin_durumu_2011_temmuz.pdf

Kiper T. 2006. Safranbolu Yörük köyü Peyzaj Potansiyelinin Kırsal Turizm Açısından Değerlendirilmesi, Ankara Üniversitesi Fen bilimleri Enst. Doktora Tezi, Ankara

Kulak E. 2011.. Tarımsal üretim süreçlerindeki değişimin kırsal alanda kadın istihdamına etkileri: 1980 sonrası gelişmeler. Başbakanlık *Kutlar ve ark./Akdeniz Univ. Ziraat Fak. Derg. (2013) 26(1): 27-32* Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara.

Kutlar İ. 2002. Antalya ili merkez ilçesinde süt sığırı yetiştiriciliği birliğine üye olan ve olmayan işletmelerde toplumsal cinsiyet analizi ve bilgi kaynakları. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.

Kutlar İ . 2009. Kırsal alanda kadının işgücüne ve kararlara katılımının toplumsal cinsiyet açısından değerlendirilmesi. Uluslararası Multidisipliner Kadın Kongresi, İzmir.

Kutlar İ., Kızılay H ve Turhanoğulları Z. 2013.*"* Kırsal alanda kadınların işgücüne ve kararlara katılımını etkileyen sosyoekonomik faktörlerin belirlenmesi: Burdur ili örneği", */Akdeniz Univ. Ziraat Fak. Derg. (2013) 26(1): 27-32*

Lane B. 1993. Sustainable rural tourism strategies: a tool for development and conservation in Bramwell. Proceedings of the Second International School on Rural Development , 28 June-9 July. Ireland M. Heater, "Planning for Growth?Re-thinking the Rural Tourism Opportunity", s.1

Lashgarara, F., R. Nshim ve M. O. Najafabadi, 2011. "Influencing Factors on Entrepreneurial Skills of Rural Women in Ilam City, Iran", African Journal of Business Management Vol. 5(14): pp. 5536-5540.

Mehta, A. ve M. C. Mehta, 2011. "Rural Women Entrepreneurship in India: Opportunities and Challenges", International Conference on Humanities, Geography and Economics (ICHGE'2011) Pattaya Dec., :313-315.

Mülayim EAÜ. 1999. Konya bölgesinde kırsal alanda tarımsal üretimde kadının yeri ve önemi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Morgül Ş.M. 2006., Trakya Bölgesinde Kırsal Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesine İlişkin Analiz: Kırklareli Örneği, Trakya Üniversitesi Sosyal Bölümler Enst. İktisat Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Edirne

Oğuz C ve Kan A. 2010. Kırsal alanda kadın yoksulluğu: Yaylacık köyü örneği. Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi, Şanlıurfa.

Özbay OL. 1995. Ankara ili Elmadağ ilçesi köylerinde yaşayan kadınların tarımsal faaliyetlere katılım düzeyleri üzerine bir araştırma.Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özçatalbaş O. 2001. Adana ilinin sosyo-ekonomik özellikleri farklı iki köyünde kadınların tarımsal faaliyetlere katılımı ve yayımdan yararlanma olanakları. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 14: 79-88.

Özer D ve Taluğ C. 2008. Yeniden yerleşimin hayvancılıkla uğraşan kırsal hanelerde kadının toplumsal cinsiyet rollerine etkisi. Harran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 12(2): 1

Özgener, Ş. 2003. "Girişimcilikte Stratejik Bir Yaklaşım: Teknoloji İnkübatörleri",*11. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı*, 22-24 Mayıs, Afyon

Özkan E. 2007. "Türkiye"de Kırsal Kalkınma Politikaları ve Kırsal Turizm", Ankara Üniversitesi Sosyal Bölümler Ens. Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara

Özkan, Ş., F. Gündoğdu, Ö.S.Emsen ve H.Aksu 2003 . "Türkiye'de Girişimcilik ve Belirleyicileri: Marmara ve Doğu Anadolu Bölgesi Üzerine Bir Uygulama", *A.Ü. SBF Dergisi,* Cilt: 58, Sayı: 4: 145-172.

Peker Ve Kubar, 2012 . Türkiye'de Kırsal Kesimde Kadın İstihdamına Genel Bir Bakış, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi (C.XIV, S II, 2012)*

Renzulli, L. A., Aldrich, H., & Moody, J. (2000). Family matters: Gender, networks, and entrepreneurial outcomes. *Social forces*, *79*(2), 523-546.

Soysal, A. 2010. "Türkiye'de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme", *A.Ü. SBF Dergisi*, 65-1: 83-114.

Soysal, A. 2013. Kırsal Alanda Kadın Girişimciliği: Türkiye İçin Durum Değerlendirmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İibf Dergisi, Nisan 2013, 8(1), 163-189*

Türk Dil Kurumu (TDK) (1998), *Türkçe Sözlük*, Ankara.

Tolunay, A. ve A. Akyol (2006), "Kalkınma ve Kırsal Kalkınma: Temel Kavramlar ve Tanımlar", *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, Seri A, Sayı. 2:116-127.

Torun E. 2013. *"* Kırsal Turizmin Bölge İnsanına Katkıları", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 15 (24): 31-37, 2013. ISSN: 1309-9132, www.kmu.edu.tr*

Yeniçeri E. 2011. "Kırsal Turizm Nedir ve Örnekler Üzerinde İrdelenmesi". Namık Kemal Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Ana Bölüm Dalı,. Ödevler ve Tezler, Kırsal Turizm (Peyzaj) ss:32, http://www.belgeler.com/blg/2dj0/kent-kimligi-peyzaj). (E.Tarihi:03.04.2017)

Zhao, F. 2005. "Exploring the Synergy Between Entrepreneurship and Innovation", *International Journal of Entrepreneurial Behaviour&Research*, 11(1), s.25- 41.